

Briselē, 7.12.2016.
COM(2016) 940 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

IEGULDĪJUMS EIROPAS JAUNATNĒ

IEGULDĪJUMS EIROPAS JAUNATNĒ

“Eiropas Savienībā pašlaik veidojas 29. valsts. Tā ir valsts, kurā dzīvo cilvēki, kam nav darba. Valsts, kurā jaunieši kļūst par bezdarbniekiem; valsts, kurā cilvēki tiek atstumti, kavēti un atstāti novārtā. Es gribētu, lai šī 29. dalībvalsts atkal kļūst par normālu dalībvalsti.”

*Žans Klods Junkers,
Eiropas Parlamenta plenārsesijas atklāšanas runa, 2014. gada 15. jūlijs*

“Tikpat lielā mērā, kā mēs ieguldām līdzekļus, lai uzlabotu apstākļus ārvalstīs, mums tie jāiegulda arī, lai reaģētu uz humanitārajām krīzēm tepat pie mums. Un vairāk par visu mums jāiegulda mūsu jauniešos. Es nevaru pieļaut un nepieļaušu, ka Eiropa ir un paliek kontinents, kur jauniešiem nav darba. Mēs nespējam pieņemt un nepieņemsim to, ka tūkstošgades paaudze, varētu būt pirmā paaudze 70 gados, kas ir trūcīgāka par saviem vecākiem. Tas, protams, galvenokārt ir valstu valdību uzdevums. Tomēr Eiropas Savienība var atbalstīt to centienus.”

*Žans Klods Junkers,
runa par stāvokli Savienībā, 2016. gada 14. septembris*

Eiropas projekta mērķis ir veidot labāku nākotni Eiropas iedzīvotājiem. Tas nozīmē arī ieguldīt jauniešos, sniedzot viņiem jaunas iespējas un palīdzot šīs iespējas izmantot. Tas paredz nodrošināt jauniešiem labāko iespēju uzsākt savu dzīvi, ieguldot viņu zināšanās, prasmēs un pieredzē, palīdzot viņiem atrast viņu pirmo darbu vai sagatavoties tam, kā arī sniedzot viņiem iespēju tikt sadzirdētiem. Šis ieguldījums jauniešos ir pamats godīgai, atvērtai un demokrātiskai sabiedrībai, sociālajai mobilitātei un iekļaušanai, kā arī ilgtspējīgai izaugsmei un nodarbinātībai.

1. Steidzama vajadzība ieguldīt Eiropas jaunatnē

Pēdējos gados jauniešu situācija ir uzlabojusies daudzās aspektos: jauniešu bezdarba līmenis ir samazinājies no 23,9 % 2013. gadā līdz 18,5 % 2016. gadā, turklāt pagājušajā gadā vien panākts samazinājums par vairāk nekā 10 %. Izglītību un apmācības priekšlaicīgi pametušo personu procentuālais skaits samazinājies no 17 % 2002. gadā līdz 11 % 2015. gadā. Vecuma grupā no 32 līdz 34 gadiem terciārās izglītības iegūšanas līmenis ir paaugstinājies no 23,6 % 2002. gadā līdz 38,7 % 2015. gadā.

Tomēr krīze ir smagi skārusi jauniešus, un cīņa pret jauniešu bezdarbu joprojām ir prioritāte. Tas, ka ES ir vairāk nekā 4 miljoni jauniešu – bezdarbnieku, liecina, ka jaunieši Eiropā ir visvairāk cietuši no ekonomikas krīzes un daudzi joprojām ir smagā situācijā. Jauniešu bezdarba līmenis ES joprojām ir divas reizes lielāks nekā kopējais bezdarba līmenis, un dažās dalībvalstīs tas pārsniedz 40 %. Šie skaitļi neatklāj patieso situāciju, jo daudzi jaunieši nav reģistrēti kā bezdarbnieki un nemeklē darbu dažādu iemeslu dēļ, tostarp pienākumu ģimenē vai veselības problēmu dēļ, bet arī tādēļ, ka trūkst stimulu un motivācijas reģistrēties kā darba meklētājiem. Kopumā aptuveni 6,6 miljoni jauniešu nestrādā, nemācās un neapgūst arodu (*NEET*), un daži jaunieši šādā situācijā ir jau vairākus gadus.

Vēl viens iemesls bažām ir tas, ka kvalitatīva izglītība vēl nav realitāte attiecībā uz visiem izglītojamajiem, un ka lielai daļai skolēnu ir zems pamatprasmju līmenis. 11 % jauniešu skolu pamet priekšlaicīgi un bez oficiālas kvalifikācijas. Kvalifikācijas trūkums ierobežo viņu iespējas atrast darbu. Aptuveni 60 % no šiem izglītību priekšlaicīgi

pametušajiem jauniešiem ir bezdarbnieki vai neaktīvi. Vidējie rādītāji liecina, ka migrantu izcelsmes jaunieši (kāda ir arvien lielāka daļa jauniešu vairumā ES dalībvalstu¹) biežāk priekšlaicīgi pamet izglītību un starp tiem ir augstāks to jauniešu skaits, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu². Saskaņā ar jaunākajiem *PISA* datiem ir pieaudzis tādu skolēnu īpatsvars, kam ir ļoti zems prasmju līmenis dabaszinībās un lasīšanā. Dabaszinībās to skolēnu īpatsvars, kuriem ir vāji rezultāti, pieaudzis par četriem procentpunktiem (no 16,6 % 2012. gadā līdz 20,6 % 2015. gadā), bet lasīšanā tas pieaudzis par gandrīz diviem procentpunktiem (no 17,8 % 2012. gadā līdz 19,7 % 2015. gadā). To skolēnu īpatsvars, kuriem ir vāji rezultāti matemātikā, bija pat vēl lielāks (22,2 % 2015. gadā, kas ir nedaudz vairāk nekā 22,1 % 2012. gadā). Tas ir nopietns solis atpakaļ un akcentē vajadzību steidzami pārskatīt Eiropas izglītības sistēmu sniegumu. Vairāk nekā 20 % skolēnu grūtības sagādā vienkāršu matemātikas uzdevumu risināšana. Vairāk nekā 16 % skolēnu ir problēmas eksaktajos priekšmetos, un vairāk nekā 17 % grūtības rada lasīšana³. Tikai viens no četriem jauniešiem ir ieguvis digitālās prasmes ar formālās izglītības starpniecību. Tādu skolēnu vidū, kam ir zemi mācību rezultāti, ir ļoti daudz skolēnu ar problemātisku sociālekonomisko izcelsmi, un tas rada risku, ka nabadzība un sociālās atstumtība varētu tikt nodota no paaudzes uz paaudzi⁴.

Nemot vērā minēto, daudzi jaunieši savā nākotnē neraugās ar pārliecību. 57 % jauniešu uzskata, ka jaunā paaudze ir izslēgta no ekonomikas, kā arī sociālajām un demokrātiskajām norisēm⁵. Tajā pašā laikā jaunieši vēlas iesaistīties un piedalīties sabiedrības dzīvē. Jauniešu situācija un perspektīvas nav saderīgas ar Eiropas sociālo tirgus ekonomiku un Komisijas noteiktajām prioritātēm, t.i., nodarbinātības, izaugsmes un ieguldījumu veicināšanu. Kā uzsvēra priekšsēdētājs Junkers savā runā par stāvokli Savienībā, pastāv risks, ka tūkstošgades paaudze varētu būt pirmā paaudze pēdējos 70 gados, kas ir nabadzīgāka nekā viņu vecāki. Tas ir saistīts arī ar plašākām ekonomiskām un demogrāfiskām pārmaiņām Eiropas sabiedrībā un to, kā pārticība un iespējas ir sadalītas starp paaudzēm, turklāt pēdējo gadu krīze saasina būtiskas tendences.

Šī ir cīņa, kurā Eiropai jāuzvar. Bezdarbs agrā jaunībā rada personīgas grūtības un var negatīvi ietekmēt visu cilvēka dzīvi. Uzvarēt cīņu pret jauniešu bezdarbu nozīmē lielākam skaitam jaunu cilvēku sagādāt labas darbvietas. Tas ir priekšnoteikums, lai Eiropa varētu nodrošināt ilgtspējīgu izaugsmi un labklājību. Atrisināt jauniešu situāciju darba tirgū ir svarīgi arī sociālā taisnīguma dēļ un, visbeidzot, lai nodrošinātu Eiropas sociālā un ekonomikas modeļa uzticamību.

Komisija ierosina pastiprināt pasākumus jauniešu atbalstam. Bratislavas ceļvedī, par ko 27 ES dalībvalstu vadītāji vienojās pēc runas par stāvokli Savienībā, ir noteikts, ka, lai nodrošinātu labākas iespējas jauniešiem, ES ir jāsniedz papildu atbalsts dalībvalstīm cīņā pret

¹ Ārvalstīs dzimuši jaunieši un uz vietas dzimuši jaunieši, kuru viens vai abi vecāki dzimuši ārvalstīs, 2014. gadā veidoja 20 % no 15 līdz 29 gadus veciem jauniešiem ES; *Eurostat*, 2014. Vairāk nekā četri no pieciem (83 %) pirmreizējiem patvēruma meklētājiem ES-28 valstīs 2015. gadā bija jaunāki par 35 gadiem.

² Gandrīz viena ceturtdaļa no trešo valstu valstspiederīgajiem vecumā no 18 līdz 24 gadiem ir priekšlaicīgi pametuši izglītību, turpretī starp jauniešiem, kas dzīvo savā valstiskās piederības valstī, šis rādītājs ir aptuveni 10 %. To jauniešu īpatsvars, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu, 20 līdz 34 gadus vecu trešo valstu valstspiederīgo vidū ir augstāks (32,7 %) nekā tāda paša vecuma valstspiederīgo vidū (18,0 %), un situācija ir īpaši smaga sieviešu vidū (43,0 %).

³ ESAO *PISA* aptauja regulāri mēra 15 gadus vecu skolēnu pamatprasmes.

⁴ Sīkāku informāciju par saikni starp zemiem izglītības sasniegumiem un sociālekonomisko statusu skatīt 2015. gada Izglītības un apmācības pārskatā.

⁵ Eiroparometra aptauja "Eiropas jaunieši 2016. gadā", skatīt:

<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/20160504PVL00110/European-youth-in-2016>.

jauniešu bezdarbu, kā arī jāuzlabo ES programmas, kas paredzētas jauniešiem. Reaģējot uz minētajā ceļvedī noteikto, šajā paziņojumā tiek ierosināti pasākumi, kā efektīvāk ieguldīt jauniešos. Mērķis ir palīdzēt tiem izmantot iespējas, labi integrēties sabiedrībā, kļūt par aktīviem pilsoņiem un veidot veiksmīgu profesionālo darbību. Šajā iniciatīvā sniegtas norādes par to, kā ES un dalībvalstis var pastiprināt pūliņus, lai jauniešiem piedāvātu tādu atbalstu, kā arī izglītības, apmācību un nodarbinātības iespējas, kādas tie ir pelnījuši. Šis paziņojums veido daļu no plašāka pasākumu kopuma, kura mērķis ir uzlabot jauniešu iespējas. Šī pasākumu kopuma ietvaros Komisija izveido Eiropas Solidaritātes korpusu⁶ un nāk klajā ar paziņojumu par to, kā uzlabot un modernizēt izglītību.⁷

2. ES pasākumi jauniešu stāvokļa uzlabošanai

Galvenā atbildība par jauniešiem paredzētu politiku un pasākumiem ir dalībvalstu ziņā, un tas attiecas arī uz to, lai tiktu izskaidroti ieguvumi un atbalsts, ko sniedz ES pasākumi. Galvenā atbildība par nodarbinātības, izglītības, apmācību un jaunatnes politiku ir pašu dalībvalstu ziņā, taču Eiropas Savienības uzdevums ir atbalstīt dalībvalstu centienus, un tā ir to darīt jau daudzus gadus. Tas jo īpaši attiecas uz šo Komisiju, kas pievērta lielu uzmanību jauniešu bezdarbam un jo īpaši pastiprinātu uzmanību veltīja garantijas jauniešiem īstenošanai, prioritāri piešķirot apropriācijas Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai 2015. gadā un pavisam nesen, 2016. gadā, jaunajai Prasmju programmai Eiropai. Tomēr pārāk bieži ES pasākumu mērķauditorijai nav skaidrs, kāda ir saņemtā atbalsta izcelsme: politika un pasākumi, kas ir sākti ES līmenī vai saņem ES finansiālo atbalstu, bieži vien gūst ievērojamus rezultātus, taču, tā kā tie tiek īstenoti ar valsts, reģionālo vai vietējo iestāžu starpniecību, daudzi iedzīvotāji nav informēti par ES lomu šajos pasākumos.

2.1. Jauniešu bezdarba apkarošana

Cīņa pret jauniešu bezdarbu joprojām ir viena no svarīgākajām ES prioritātēm. Nodarbinātības veicināšana ir vispārsvārs jautājums, kas attiecas uz visām dalībvalstīm. Eiropas Savienība atbalsta dalībvalstis, izstrādājot virkni politikas pasākumu un darbību un piedāvājot īpaši paredzētus finanšu līdzekļus.

Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada ietvaros ES sniedz politikas padomus un norādījumus⁸ dalībvalstīm, lai veicinātu strukturālās reformas, kas atvieglo jauniešu integrāciju darba tirgū. Galvenās prioritārās jomas 2016. gada Eiropas pusgada ietvaros bija aktīva darba tirgus politika, priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršana, labāka izglītības un apmācības pieejamība neaizsargātām grupām, izglītības atbilstība darba tirgus vajadzībām, mācīšanās darbavietā un mācekļība, kā arī mērķtiecīgs atbalsts jauniešiem, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu. Finansiālais atbalsts no ES struktūrfondiem un investīciju fondiem ir saskaņots ar šīm politikas pamatnostādņēm (skatīt ierāmēto tekstu).

Piemēri par ES pasākumiem jauniešu nodarbinātības jomā:

– kopš 2014. gada janvāra vairāk nekā 14 miljoni jauniešu ir iesaistīti kādā no valsts **garantijas jauniešiem** shēmām, par kuras izveidi lēmums tika pieņemts 2013. gadā. Aptuveni 9 miljoni jauniešu kopš tā laika ir saņēmuši darba, turpmākas izglītības, mācekļa

⁶ COM(2016) 942 *final*.

⁷ COM(2016) 941 *final*.

⁸ Šīs pamatnostādnes ir sagatavotas konkrētai valstij adresētu ieteikumu veidā. Tie ir izstrādāti saskaņā ar ES līmeņa politikas koordināciju "Eiropas pusgadā" fiskālās, ekonomikas un nodarbinātības politikas jomā.

prakses vai stažēšanās piedāvājumus. **Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva**, kas ir viens no galvenajiem ES finansēšanas resursiem, no kuriem atbalsta garantijas jauniešiem, tika sākota 2013. gadā, un tās kopējais budžets ir EUR 6,4 miljardi.

– **Eiropas Sociālais fonds** jau 60 gadus veic ieguldījumus jauniešu prasmju, izglītības un apmācības jomā. No 2007. gada līdz 2013. gadam Eiropas Sociālais fonds (ESF) sniedzis atbalstu vairāk nekā 30 miljoniem jauniešu. Laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam vairāk nekā EUR 6 miljardi no ESF ir paredzēti pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot jauniešu integrāciju darba tirgū, un EUR 27 miljardi – izglītības un apmācības pasākumiem.

– Tajā pašā laikposmā 6,8 miljoni jauniešu 15 dalībvalstīs, pateicoties finansējumam no **Eiropas Reģionālās attīstības fonda**, varēs izmantot jaunas vai uzlabotas izglītības iestādes.

– No **Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai** tajā pašā laikposmā EUR 2 miljardi tiks ieguldīti apmācībās un konsultāciju pakalpojumos, ar ko tiks vairotas arī jauniešu prasmes un nodarbināmība, un EUR 7 miljardi ir atvēlēti jaunuzņēmumu atbalstam lauku apvidos, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem.

– **Eiropas Investīciju banka** atbalsta ieguldījumus cilvēkkapitālā ar „Prasmes un darbavietas – ieguldījums jaunatnē” programmas starpniecību (piemēram, ieguldot profesionālajā apmācībā, studentu aizdevumos un mobilitātes programmās, kuru kopējā vērtība 2013. līdz 2015. gadā bija EUR 7 miljardi) un nodrošina piekļuvi finansējumam saistībā ar jauniešu nodarbināšanu MVU (2013. līdz 2015. gadā atbalsta saņēmējiem MVU piešķirti EUR 26 miljardi).⁹

Pēdējos gados **garantijas jauniešiem** īstenošana ir palīdzējusi uzlabot situāciju uz vietas. Garantiju jauniešiem ierosināja Komisija, un to pieņēma dalībvalstis ar Padomes ieteikuma¹⁰ starpniecību 2013. gadā. Tā ir politiska apņemšanās nodrošināt, ka visi jaunieši, kas jaunāki par 25 gadiem, četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas saņem kvalitatīvu darba, turpmākas izglītības, mācekļības vai stažēšanās piedāvājumu. Papildus citiem būtiskiem ES instrumentiem, piemēram, Eiropas Sociālajam fondam, tika izveidots īpaši paredzēts ES finanšu instruments – Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva –, kura mērķis ir atbalstīt garantijas jauniešiem shēmas īstenošanu Eiropas reģionos, ko jauniešu bezdarbs skāris visvairāk. Lai paātrinātu uz vietas veicamos Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas pasākumus, 2015. gada sākumā Komisija darīja pieejamu sākotnējo finansējumu EUR 1 miljarda apmērā. Turklāt 2016. gada septembrī, arī ņemot vērā pirmos īstenošanas rezultātus, Komisija ierosināja līdz 2020. gadam palielināt Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai pieejamo finansējumu.

Praktiski piemēri par garantijas jauniešiem/Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas konkrētu ietekmi:

– Francijas *Emplois d'avenir* shēmas, kas tika uzsākta 2012. gadā un ko daļēji finansē no Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas līdzekļiem, mērķis ir nodrošināt subsidētas darba vietas mazkvalificētiem jauniešiem, kuri dzīvo mazāk labvēlīgos apgabalos. Darba līgumi tiek slēgti uz laiku no viena līdz trim gadiem un ir pieejami gan privātos uzņēmumos, gan NVO. 2016. gadā tika atbalstīti 150 000 jauniešu.

⁹ <http://www.eib.org/projects/priorities/investing-for-youth/index.htm>.

¹⁰ Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi (2013/C 120/01).

– Latvijā projekts „Proti un dari”, kas tika uzsākts 2015. gadā un ko atbalsta no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, atbalsta sadarbību pašvaldību līmenī. Tā mērķis ir identificēt, motivēt un aktivizēt neregistrētus jauniešus vecumā no 15 līdz 29 gadiem, lai tie atgrieztos izglītībā, darba tirgū vai apmācībā.

– Horvātijā, pateicoties finansējumam no Eiropas Sociālā fonda, tagad darbojas vienpadsmit *mūžilga karjeras atbalsta centri*. Tie sniedz bezmaksas mūžilga karjeras atbalsta pakalpojumus (gan klātienē, gan internetā) visiem iedzīvotājiem, īpašu uzmanību veltot jauniešiem.

2.2. Ieguldījums prasmēs, kompetencēs un integrācijā darba tirgū

Prasmes un kompetences ir galvenais ieguldījums. Uz zināšanām balstītā ekonomikā plašs prasmju un kompetenču spektrs ir obligāts¹¹. Ieguldīšana tajās palīdz atvieglot iekļaušanos darba tirgū, novērst jauniešu bezdarbu un ilgtermiņā uzturēt inovācijas, konkurētspēju un sociālo taisnīgumu. Izglītības sistēmās jāpanāk labāki rezultāti, t. i., labi mācību rezultāti visiem skolēniem, jo īpaši tiem, kas nāk no nelabvēlīgas vides. Īpaša uzmanība jāpievērš veikuma uzlabošanai, palielinot mācīšanas efektivitāti un kvalitāti. Labāka mācīšana ir svarīgs faktors, lai uzlabotu gan kvalitāti, gan efektivitāti.

Augstas kvalitātes profesionālās izglītības un apmācību sistēmas veicina jauniešu iekļaušanos darba tirgū. Jo īpaši krīzes laikā labi attīstītas profesionālās izglītības un apmācības sistēmas apliecināja, ka tās ir viens no visefektīvākajiem veidiem, kā kontrolēt jauniešu bezdarbu vai to novērst. Šo panākumu iemesls ir tas, ka profesionālā izglītība un apmācība, mācīšanās darbavietā un jo īpaši mācekļība sniedz iespēju īpaši efektīvi apgūt prasmes, kas ir būtiskas darba tirgū. Tāpēc Komisija ir atbalstījusi sociālo partneru aktīvu iesaisti ar mērķi uzlabot piedāvājumu kvalitāti profesionālajā izglītībā un apmācībā, kā arī ir veicinājusi partnerību attīstīšanu starp izglītības iestādēm un uzņēmumiem. Turklāt, sniedzot pierādījumus un veicinot savstarpēju mācīšanos, kas pamatota uz kopējām prioritātēm, Komisija atbalsta dalībvalstis to izglītības un apmācības sistēmu uzlabošanā.

ES pasākumu piemēri prasmju, izglītības un apmācības jomā:

– Komisija 2016. gada jūnijā uzsāka **jauno Prasmju programmu**¹² Eiropai. Tā ietver pasākumu kopumu, kuru mērķis ir nodrošināt jauniešus ar labākām prasmēm, labāk izmantojot esošās prasmes un uzlabot prasmju pieprasījumu un piedāvājumu.

– Kopš 2013. gada **Eiropas Mācekļību alianse** ir iesaistījusi dalībvalstis, sociālos partnerus, uzņēmumus, profesionālās izglītības un apmācības sniedzējus un citas ieinteresētās personas mācekļības piedāvājuma, kvalitātes, tēla un mobilitātes uzlabošanā. Papildus tam, izmantojot **Eiropas Jaunatnes paktu**, kas noslēgts 2015. gadā kopā ar vadošajiem Eiropas uzņēmumiem, lai izveidotu kopā vismaz 100 000 jaunu kvalitatīvu mācekļības, stažēšanās vai iesācēju darbvieta, Komisija sadarbojas ar uzņēmējiem, lai padarītu partnerību starp uzņēmumiem un izglītību par “jaunu normu”. Eiropas Jaunatnes pakts un Eiropas Mācekļību alianse jau ir snieguši vairāk nekā 500 000 apmācību un darba iespēju jauniešiem, kas izpaužas kā saistības no uzņēmumiem un organizācijām. Papildus pasākumiem, kuru mērķis ir sekmēt mācekļības un apmācības iespēju skaitu un kvalitāti, Komisija cieši sadarbojas ar

¹¹ Tas attiecas uz pamatiemaņām (piemēram, uz lasīšanu vai matemātiku) galvenajām prasmēm (piemēram, digitālajām un uzņēmējdarbības prasmēm, un svešvalodām) un nekognitīvajām prasmēm (piemēram, prasmi strādāt komandā un kritisko domāšanu).

¹² COM(2016) 381 *final*.

dalībvalstīm, sociālajiem partneriem, kā arī profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem, lai uzlabotu to profesionālās izglītības un apmācības sistēmas.

– Pirmā **Eiropas Arodprasmju nedēļa** (2016. gada 5. līdz 9. decembrī) sasniegs vairāk nekā 500 000 jauniešu, vecāku, speciālistu, darba devēju un sociālo partneru visā ES, lai demonstrētu izcilību un kvalitāti profesionālajā izglītībā un apmācībā.

2.3. Pārrobežu iespējas un jauniešu līdzdalības palielināšana

Mācības, studijas un apmācība citā valstī ir lieliska pieredze un paver jaunas perspektīvas. Eiropas valstu ekonomikas ir ļoti cieši saistītas. Piedāvājot jauniešiem iespēju paplašināt to perspektīvas, tiem ir iespēja kļūt patstāvīgākiem un pārliecinātākiem par sevi. Tas ir veids, kā apgūt jaunas prasmes un zināšanas, un tā ir vienreizēja pieredze, jo sniedz mācību par to, kā izturēties pret dažādību un tikt galā ar citu vidi.

Programma “Erasmus+” piedāvā atbalstu plašam jauniešu klāstam, tostarp augstskolu studentiem, praktikantiem un mācekļiem profesionālās izglītības un apmācības, brīvprātīgā darba un jauniešu apmaiņu jomā. Starp 2014. un 2020. gadu programmai “Erasmus+” ir piešķirts kopējais budžets EUR 14,8 miljardu apmērā. Ir sagaidāms, ka ar tās starpniecību tiks sniegts atbalsts vairāk nekā 4 miljoniem jauniešu. Nesen veiktos pētījumos uzsvēta programmas jūtamā ietekme, jo īpaši attiecībā uz nodarbināmību¹³. Studentiem, kas bijuši mobili, ir uz pusi mazākas iespējas pēc izglītības beigšanas piedzīvot ilgtermiņa bezdarbu, salīdzinot ar tiem, kas nav studējuši vai ieguvuši apmācību ārvalstīs. Viens no trim studentiem, kas stažējas ārvalstīs un tiek atbalstīts no programmas “Erasmus+” līdzekļiem, saņem darba piedāvājumu uzņēmumā, kurā tas strādājis. Turklāt “Erasmus” stažieri ir aktīvāki uzņēmējdarbībā nekā tie viņu līdzbiedri, kuri nestažējas ārvalstīs: viens no desmit stažieriem izveido savu uzņēmumu, un vairāk nekā trīs no četriem stažieriem plāno to darīt vai var iztēloties sevi to darām. Visbeidzot, “Erasmus” studentiem ir labākas problēmu risināšanas spējas, spējas pielāgoties, augstāks tolerances līmenis un pašapziņa nekā studentiem, kuri nav devušies uz ārvalstīm. Minētās prasmes augstu vērtē darba devēji, bet tās sniedz arī būtisku sociālu un pilsonisku labumu.

Atklātā un demokrātiskā sabiedrībā ir svarīgi, lai cilvēki jau agrā jaunībā uzņemtos atbildību kā aktīvi pilsoņi. Šāda veida aktīvs pilsoniskums paredz, ka jauniešiem ir iespēja piedalīties un izteikt savu viedokli. Lai kļūtu par aktīviem sabiedrības locekļiem, jauniešiem jāpieredz, ka tas, ko viņi dara, ir svarīgi, un ka viņi var ietekmēt lēmumus, kas viņiem ir svarīgi. Komisija sadarībā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām atbalsta ES jaunatnes stratēģijas īstenošanu¹⁴. Tai ir divi galvenie mērķi: sniegt jauniešiem vairāk un vienlīdzīgas iespējas izglītībā un darba tirgū, kā arī mudināt jauniešus aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē. Stratēģijas būtiska sastāvdaļa ir tās konsultāciju un līdzdalības elementi: pateicoties “strukturētajam dialogam”, 170 000 jauniešu no visas Eiropas ir iedrošināti paust savu viedokli politikas veidotājiem par politikas jomām, kas skar šos jauniešus.

¹³ Nodarbināmības aspekts ir aplūkots dažādos pētījumos, piemēram:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/study/2014/erasmus-impact_en.pdf

https://www.agence-erasmus.fr/docs/2431_observatoire-n2.pdf

https://www.agence-erasmus.fr/docs/20140425_rapport-final_etude-impact-de-web.pdf

¹⁴ Padomes 2009. gada 27. novembra Rezolūcija par atjauninātu regulējumu Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā (2010–2018) (2009/C 311/01).

ES pasākumu piemēri mobilitātes un brīvprātīgā darba jomā:

– programma “*Erasmus*” nākamgad atzīmēs savas pastāvēšanas 30. gadadienu, un šajā laikā ar tās starpniecību atbalstīti aptuveni 5 miljoni jauniešu. Pateicoties finansējuma palielināšanai un programmas virzienu dažādošanai, paredzams, ka laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam atbalstu saņems vēl 4 miljoni jauniešu.

– Instruments, kas palīdz jauniešiem iesaistīties, ir **Eiropas Brīvprātīgo dienests**, kas ir starptautiskā brīvprātīgā darba dzinējspēks jau 20 gadus. Katru gadu minētais dienests atbalsta aptuveni 10 000 brīvprātīgo, kuri dodas uz ārvalstīm, lai darbotos dažādās jomās, piemēram, jauniešu pasākumos, sniegtu sociālo atbalstu grūtībās nonākušiem cilvēkiem vai darbotos vides aizsardzības jomā.

3. Jauns impulss ieguldīt jauniešos

Lai gan ekonomiskā izaugsme un darbvietu radīšana turpinās, nav iemesla pašapmierinātībai. Krīzes sekas ir bijušas tālejošas, un masveida bezdarbs vairāku gadu garumā ir radījis problēmas daudzviet Eiropā. Eiropas Savienībai ir ilga pieredze, aizsākot un veicinot politiku un pasākumus jauniešu atbalstam. Panākumu atslēga ir vienota rīcība, iesaistot dalībniekus visos līmeņos un jo īpaši atbildīgos pārvaldes līmeņus un sociālos partnerus. Komisija uzsver vajadzību gūt panākumus šādās trīs darbības jomās.

3.1. Labākas iespējas piekļūt nodarbinātībai

- **Eiropas pusgada ietvaros tiek īstenotas reformas valsts līmenī, un vairākām dalībvalstīm tiek izsniegti precīzi norādījumi.** Nesenajā gada izaugsmes pētījumā, ar ko tiek sākts 2017. gada Eiropas pusgads, Komisija uzsver, ka ir svarīgi piešķirt prioritāti ieguldījumiem cilvēkkapitālā, kas nozīmē arī to, ka jāuzlabo jauniešu nodarbināmība un jāiegulda viņu prasmēs un izglītībā.
- **Būtu jānodrošina pilnīga un ilgtspējīga garantijas jauniešiem īstenošana uz vietas visās dalībvalstīs.** Pastāvīgās politiskā apņemšanās un finanšu atbalsta dēļ garantija jauniešiem ir panākusi progresu, un ir būtiski gūt labumu no līdz šim veiktā darba. Pilna apjoma īstenošana vairākās dalībvalstīs ir notikusi nesen, jo daudziem pasākumiem bija vajadzīgas būtiskas reformas un plašas partnerības, kas pašas par sevi ir jaunas un daudzsološas iespējas, kā sniegt atbalstu.¹⁵ Situācijai uzlabojoties vairākās Eiropas daļās, galvenā prioritāte vairākās dalībvalstīs būs pārliecināties, ka mazkvalificēti jaunieši saņem pienācīgu atbalstu. Tas nozīmē, ka ir vajadzīga labāka piekļuve garantijai jauniešiem un efektīvāka saziņa ar tiem jauniešiem, kuri nemācās, nestrādā vai neapgūst arodu un kuri nav reģistrēti valsts nodarbinātības dienestos. Ir jāstiprina arī sadarbība starp valsts iestādēm un ieinteresētajām personām un jāuzlabo partneru, jo īpaši valsts nodarbinātības dienestu, spēja īstenot garantiju jauniešiem. Nosakot kvalitātes kritēriju standartus, jāievieš labāki mehānismi, ar kuriem nodrošināt, ka jaunieši saņem kvalitatīvu piedāvājumu. Būtu jāpalielina garantijas

¹⁵ COM(2016) 646 final.

jauniešiem ietvaros piedāvāto mācekļības vietu skaits, jo tās veido tikai 4,1 % no līdz šim izmantotajām iespējām.

- **Lai atvieglotu garantijas jauniešiem īstenošanu reģionos, kuriem tā visvairāk nepieciešama, būtu jāpalielina Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas īstenošanai pieejamie resursi.** Saistībā ar daudzgadu finanšu shēmas termiņa vidusposma pārskatīšanu Komisija ir ierosinājusi par EUR 1 miljardu papildināt sākotnējo piešķirumu Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai, aptverot laikposmu no 2017. līdz 2020. gadam. Līdzfinansējums EUR 1 miljarda apmērā tiks nodrošināts no Eiropas Sociālā fonda. Ja vienošanās tiks panākta, paredzams, ka no šā papildu finansējuma atbalstu no Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas saņems apmēram par 1 miljonu jauniešu vairāk.

3.2. Labākas iespējas, izmantojot izglītību un apmācību

- **Komisija ir apņēmusies veicināt sadarbību starp dalībvalstīm un atbalstīt to centienus reformēt izglītības un apmācības sistēmas.** Komisija pastiprinās atbalstu dalībvalstīm un 2017. gadā nāks klajā ar konkrētiem pasākumiem skolu un augstākās izglītības iestāžu modernizēšanai, tostarp ar atjauninātu programmu augstākās izglītības modernizēšanai, īpašu iniciatīvu par augstskolu beidzēju apzināšanu, programmu skolu un skolotāju attīstības atbalstam, pārskatītu Ieteikumu par galvenajām prasmēm mūžizglītībā, kā arī ar turpmākiem atbalsta pasākumiem, kuru mērķis ir atbalstīt digitālo pārveidi izglītībā un uzlabot pieeju digitālajām prasmēm un mācībām.
- Lai veicinātu mācekļības, kā arī apmācību darbā un profesionālās izglītības un apmācības kvalitāti, piedāvājumu, pievilcību un iekļautību, Komisija ierosinās **mācekļību kvalitātes satvaru**¹⁶, kurā noteiks galvenos principus attiecībā uz mācekļības prakses izstrādi un īstenošanu visos līmeņos, nodrošinot satvara pietiekamu elastību, lai to varētu piemērot ļoti atšķirīgām dalībvalstu sistēmām. Kvalitātes satvars varētu stiprināt ar ES programmām (garantija jauniešiem, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva, Eiropas Solidaritātes korpus, “Erasmus+” un Eiropas Sociālais fonds) atbalstīto mācekļību kvalitāti.
- Pamatojoties uz valsts nodarbinātības dienestu veiksmīgu salīdzinošas vērtēšanas modeļi, 2017. gadā tiks izveidots **pieprasījumā balstīts mācekļību atbalsta dienests**, un ar to atbalstīs valstis mācekļību sistēmu ieviešanā vai reformēšanā. Šis atbalsta dienests veicinās arī zināšanu apmaiņu, sadarbību un mācīšanos no līdzbiedriem attiecībā uz mācekļībām, identificējot labu praksi un stiprinot savstarpēju mācīšanos. Īpaša uzmanība tiks veltīta dalībnieku iesaistīšanai konkrētos pasākumos valsts, reģionālā un vietējā līmenī.
- Profesionālās izglītības un apmācības mobilitāte sniedz labumu gan dalībniekam, gan darba devējam. Pētījumi¹⁷ liecina, ka vislielāko pievienoto vērtību profesionālo, personīgo un sociālo prasmju uzlabošanās ziņā sniedz uzturēšanās, kas ir ilgāka nekā

¹⁶ Jāņem vērā Arodmaicību padomdevējas komitejas 2016. gada 2. decembrī pieņemtais Atzinums par “Kopīgu redzējumu par mācekļību un apmācību darbvietā kvalitāti un efektivitāti”.

¹⁷ http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-b/gdbk/07/analysis_leonardo_study_en.pdf

6 mēneši. Tomēr pašlaik lielākā daļa mācekļu vietu citā dalībvalstī ir īstermiņa (72 % mācekļu – mazāk par 1 mēnesi, un 21 % mācekļu – no 1 līdz 3 mēnešiem). Atbildot uz Eiropas Parlamenta aicinājumiem uzlabot mācekļu mobilitātes kvalitāti un pievilcību, Komisija esošās “*Erasmus+*” programmas ietvaros ierosinās jaunu ilgtermiņa (6–12 mēnešus ilgu) mobilitātes pasākumu “*ErasmusPro*”, lai atbalstītu darba prakses iespējas ārvalstīs. Stingrs atbalsta satvars, kas ietvers rūpīgu sagatavošanu, strukturētu īstenošanu un nodrošinās piemērotus turpmākos pasākumus, nodrošinās mobilitātes pieredzes ietekmi un kvalitāti. Cieša sadarbība ar darba devējiem un citām ieinteresētajām personām, Eiropas Mācekļu aliansi un Eiropas Jaunatnes paktu¹⁸, kā arī spēcīgas partnerības ar profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem, sociālo partneru organizācijām, starpniekiestādēm un valsts nodarbinātības dienestiem, lai sasniegtu vietējos darba devējus, nodrošinās to, ka vairāk uzņēmumu būs gatavi uzņemt mobilitātes programmā iesaistītos profesionālās izglītības un apmācības audzēkņus, jo īpaši mācekļus.

3.3. Labākas iespējas solidaritātei, mācību mobilitātei un līdzdalībai

- Saistībā ar daudzgadu finanšu shēmas termiņa vidusposma pārskatīšanu, Komisija ir ierosinājusi vēl vairāk uzlabot mācību mobilitāti, līdz 2020. gadam **par EUR 200 miljoniem ievērojami palielinot budžetu programmai “*Erasmus+*”**.
- Komisija ir izveidojusi **Eiropas Solidaritātes korpusu**, kas stiprinās solidaritātes darbību pamatus Eiropā. Tas savienos entuziastiskus un apņēmīgus jauniešus, kuri strādā pie kopīga solidaritātes projekta. Tas sniegs iedvesmu un iespējas jauniešiem, kuri vēlas palīdzēt, mācīties un attīstīties, vienlaikus gūstot vērtīgu pieredzi. Tas nodrošinās arī stabilu pamatu, lai atbalstītu tādas organizācijas visā Eiropā, kuras piedāvā solidaritātes iespējas jauniešiem. To varēs izmantot arī neaizsargātu kopienu, valsts un vietējo iestāžu vajadzībām daudzās jomās, piemēram, lai sagādātu pārtiku un izmitināšanas iespējas bezpajumtniekiem, tīrītu mežus, atbalstītu katastrofu skartus reģionus vai palīdzētu integrēt bēgļus.
- Lai stiprinātu jauniešu pilsonisko līdzdalību, **Komisija sagatavos pārskatītu Eiropas Jaunatnes stratēģiju laikam pēc 2018. gada**. 2017. gadā tiks veiktas plašas apspriešanās ar jauniešiem un galvenajām ieinteresētajām personām, lai apspriestu, uz ko stratēģija būtu jāvērs nākotnē. Viens no galvenajiem jautājumiem ir tas, kā sniegt vairāk un labākas iespējas jauniešiem aktīvi piedalīties politiskajā dzīvē un demokrātijas procesos. Komisija turpinās attīstīt un nostiprināt savus instrumentus dialogam un apmaiņai ar jauniešiem (piemēram, *One Million* iniciatīvu, projektu “Jauns vēstījums par Eiropu”, kā arī strukturēto dialogu).
- Jauniešu mobilitāte ir būtiska, lai palielinātu eiropeisko apzināšanos un identitāti. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta priekšlikumu un saistībā ar programmas “*Erasmus*” 30. gadadienu 2017. gadā Komisija atbalstīs **daudzveidīgu mobilitāti jauniešiem, kuri piedalās mācību projektā**. Tas sniedz jaunas iespējas jauniešiem atklāt Eiropu un iegūt pašiem savu tiešo pieredzi.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2387>

4. Secinājumi

Šajā paziņojumā “Ieguldījums Eiropas jaunatnē” ir izvirzīti konkrēti ES pasākumi, kuru mērķis ir palīdzēt jauniešiem atrast darbu, kā arī izglītības un apmācības iespējas, kādas tie ir pelnījuši. Problēmu ir daudz. Tās ir kopīgas visām dalībvalstīm.

Tikai plaša partnerība un kopīga apņemšanās starp ES un dalībvalstīm var nodrošināt pašreiz vajadzīgās būtiskās izmaiņas. Tā ir arī Bratislavas deklarācijas būtība, par ko vienojušies 27 ES dalībvalstu vadītāji.

Balstoties uz pēdējos gados sasniegto, Komisija ir apņēmusies cieši sadarboties ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai palielinātu atbalstu attiecībā uz ieguldījumiem jauniešos visā Eiropā. Tā cieši sadarbosies ar visām dalībvalstīm un ieinteresētajām personām visos līmeņos, lai atbalstītu to centienus. Tā arī gaida impulsu no Eiropadomes, kas notiks 2016. gada 15. un 16. decembrī, lai vienotos par vērienīgu iniciatīvu kopumu attiecībā uz trim iepriekš izklāstītajiem darbības virzieniem.